

University of Groningen

Meesterwerken met ezelsoren

Parlevliet, S.

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
2009

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Parlevliet, S. (2009). *Meesterwerken met ezelsoren: Bewerkingen van literaire klassiekers voor kinderen 1850-1950*. [, Rijksuniversiteit Groningen]. s.n.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Meesterwerken met ezelsoren

Bewerkingen van literaire klassiekers
voor kinderen 1850-1950

SANNE PARLEVIET

Meesterwerken met ezelsoren

De uitgave van dit proefschrift kwam mede tot stand met financiële steun van Stichting Dr Hendrik Muller's Vaderlandsch Fonds, J.E. Jurriaanse Stichting en Stichting Nicolaas Muleriusfonds.

Afbeelding op het omslag: Jan Wiegman 'Tijl Uilenspiegel leert een ezel lezen', in: Hermanna, *Tijl Uilenspiegel*. Amsterdam: H. Meulenhoff, 1916 [collectie Koninklijke Bibliotheek].

Dit proefschrift heeft geen eigen ISBN.
Het ISBN van de handelseditie is 978-90-8704-121-2.

© 2009 Sanne Parlevliet & Uitgeverij Verloren
Postbus 1741, 1200 BS Hilversum
www.verloren.nl

Omslagontwerp: Robert Koopman, Hilversum
Typografie: Rombus, Hilversum
Druk: Wilco, Amersfoort
Brochage: Van Strien, Dordrecht

No part of this book may be reproduced in any form without written permission from the publisher.

RIJKSUNIVERSITEIT GRONINGEN

Meesterwerken met ezelsoren

Bewerkingen van literaire klassiekers voor kinderen

1850-1950

Proefschrift

ter verkrijging van het doctoraat in de
Letteren

aan de Rijksuniversiteit Groningen

op gezag van de

Rector Magnificus, dr. F. Zwarts,

in het openbaar te verdedigen op

donderdag 26 november 2009

om 16.15 uur

door

SANNE PARLEVLIET

geboren op 7 augustus 1977

te Groningen

Promotores: Prof. dr. G.J. Dorleijn
Prof. dr. B.A.M. Ramakers

Beoordelingscommissie: Prof. dr. H. Bekkering
Prof. dr. J.J.H. Dekker
Prof. dr. T. Hermans

Inhoudsopgave

Woord vooraf	9
1 Meesterwerken met ezelsoren	11
1.1 Bewerken, adapteren, vertalen	14
1.2 De onderzochte periode: 1850-1950	19
1.3 De bewerking als sociaal-historisch fenomeen	23
1.4 De oude verhalen leefden voort, de nieuwe versies stierven af	29
1.5 Schriftelijke folklore	36
2 Bewerkers als bruggenbouwers	40
<i>Opvattingen over het lezen door en bewerken voor kinderen van 'klassiekers'</i>	
2.1 Het wonderbaarlijke, het bovenzinnelijke, het onbegrijpelijke	44
2.2 Een toren met veel vensters	47
2.3 <i>Nellie's Volkskinderbibliotheek</i>	51
2.4 'Kinder-klassieken'	53
2.5 Bewerkers als bruggenbouwers	56
2.6 Literair-historische vorming	59
2.7 Esthetische vorming	65
2.8 Morele en maatschappelijke vorming	71
2.9 Vermaak	77
2.10 'Onze grote kinderen wachten er op!'	87
3 'Papier sans fin'	89
<i>De plaats van de bewerkingen binnen de productie van jeugdliteratuur</i>	
3.1 Het samenstellen van het onderzoekscorpus	92
3.2 De productie van bewerkingen van 'kinder-klassieken'	93
3.3 Uitgeversstrategieën	106
3.4 De populariteit van de bewerkingen	115
3.5 Een tweede selectie van het onderzoeksmateriaal	121
4 Het nieuwe jasje van oude helden	123
<i>De bewerkingsstrategieën</i>	
4.1 Structureren	129
4.2 Taalgebruik	131

4.3	Vertellen	132
4.4	Adaptatie van de culturele context	139
4.5	Spanning	147
4.6	Levendigheid	149
4.7	Humor	150
4.8	Inkorten	151
4.9	Censuur: taboes	157
4.10	Censuur: ongewenste mens-, maatschappij- en levensbeschouwing	168
4.11	Opvoeden met terugwerkende kracht	181
5	De deugd aan het kind brengen	183
	<i>Karaktervorming: van openlijk propageren tot stiekem stimuleren</i>	
5.1	Opvoeden in een turbulente tijd	187
5.2	Geen vrijheid zonder gehoorzaamheid	190
5.3	Robinsons ongehoorzaamheid	193
5.4	Een goddeloze zoon	196
5.5	Een antirevolutionaire mol	201
5.6	Het gekoloniseerde kind	204
5.7	Onderwijs als springplank	208
5.8	Over het kantje	211
5.9	Beleren en beleven	216
5.10	Identificatiegevaar	219
5.11	De gevaren van verwennerij	226
5.12	Bruisend vrijbuitersbloed	228
6	Kip op de plank	234
	<i>Representaties van het gezin</i>	
6.1	Het ideaal van het gezin	236
6.2	Reynaerts gezellige gezin	239
6.3	Feestjes in besloten kring	244
6.4	Het gezin als emotionele eenheid	247
6.5	Het gezin als veilige thuishaven	249
6.6	Het heilige gezin	253
6.7	Reynaert, de ideale huisvader?	259
7	'Nooit zal ik het wagen de dieren te plagen'	261
	<i>Dieren en dierpersonages in de bewerkingen</i>	
7.1	Dieren plagen is om ellende vragen	263
7.2	Verbeter de wereld, begin bij het kind	270
7.3	Kinderen houden van dierenverhalen	280
7.4	De hond van Robinson	292
7.5	Vrijdags glundere snuit	299

8 Literaire klassiekers tussen kunst en kind	302
8.1 Tussen traditie en vernieuwing	302
8.2 Tussen folklore en literatuur	304
8.3 Tussen tekst en context	305
8.4 Van adaptatie naar affiliatie	309
8.5 Tussen kunst en kind	318
Bijlagen	321
1 Titelproductie bewerkte ‘klassiekers’ 1850-1950	321
1A <i>Van den vos Reynaerde/Reynaerts historie</i>	321
1B <i>De vier Heemskinderen</i>	325
1C <i>Tijl Uilenspiegel</i>	326
1D <i>Don Quichot</i>	330
1E <i>Het journaal van Bontekoe</i>	333
1F <i>Robinson Crusoe</i>	335
1G <i>Gulliver’s travels</i>	343
1H <i>Baron von Münchhausen</i>	347
2 Uitgevers die drie of meer bewerkingen hebben uitgegeven	352
3 Series met bewerkingen van ‘kinder-klassieken’ circa 1850-1950	354
4 De ‘meest populaire’ bewerkingen van ‘kinder-klassieken’	356
5 Geselecteerde bewerkingen	361
Bewerkingen	367
Literatuur	370
Summary	382
Persoonsregister	388

